

Savo manuš ajso dživipen, savo dživipen ajso čačipen

Romano hangos

8,[—]

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 9 • ČÍSLO 17 • VYŠLO 14. ZÁŘÍ 2007

zprávy

LIBEREC – Společnost Člověk v tísní hledá na Liberecku dobrovolníky, kteří by doučovali číst, psát a počítat děti z rodin s nízkým vzděláním. O výuku je velký zájem a společnost by v kraji potřebovala alespoň 20 dobrovolníků. Zatím má pouze čtyři. Nemusí jít o vysokoškoláky, dětem převážně z romských rodin mohou pomoci i lidé s ukončeným středním vzděláním.

PRAHA – Vládní výbor pro práva dítěte požádal ministerstvo zdravotnictví o obnovení povinné registrace dětí u dětských lékařů. Spolu se školením nastávajících maminek by to mělo pomoci zlepšit situaci dětí v ghettech. Podle výboru totiž mohou mít horší přístup k péči, což může nepříznivě ovlivnit jejich zdraví.

PRAHA – Výstavu výtvarníků národnostních menšin, kurzy českého jazyka pro cizince nebo rozšířená jednání sboru romských poradců, to jsou příklady akcí, které pražský magistrát podpoří mimograntovým příspěvkem. Magistrát na tyto účely poskytne 255 tisíc korun.

ČECHY POD KOSÍŘEM – Dům romské rodiny Tulejových v Čechách po Kosířem je určen k demolici. Do neobyvatelného domu je deportovala vsetínská radnice pod vedením Jiřího Čunka, současného vicepremiéra a předsedy KDU-ČSL, loni na podzim. Podle MfD však bytová komise ve Vsetíně, kde mají Tulejovi stále trvalé bydliště, kvůli dluhům zamítla jejich žádost o náhradní ubytování. O dluzích však rodina nemá tušení. Půjčku na nynější bydlení řádně splácí.

Nové prostory pro sociálně-právní školu

V minulém čísle jsme vás informovali o problémech brněnské pobočky Střední odborné školy sociálně-právní, jejímž celorepublikovým ředitelem je Emil Ščuka.

Výuka obou tříd denního studia probíhá zatím stále v nynějších prostorách na Jánské ulici v centru Brna, ale již začátkem října by se měli denní i dálkoví studenti přesunout do nedalekých Husovic, do budovy ZŠ Vranovská.

Na jednání 13. září přišli za ředitelkou Základní školy Merhautova Janou Foltýnovou (spadá pod ni také Vranovská) představitelé Střední odborné školy sociálně-právní Emil Ščuka, jeho celorepublikový zástupce Robert Tonelli a brněnský zástupce David Ščuka. Prozatím se domluvili na tříleté spolupráci, během níž bude brněnská pobočka sídlit na Vranovské ulici a bude také využívat kroužky této školy a společné prostory pro své volnočasové aktivity. Cenu za pronájem prostor však Emil

Účastníci schůzky před základní školou na Vranovské ulici v Brně

Foto: Jiří Salík Sláma

Ščuka odmítl sdělit. Učitelé z Vranovské budou mít na starost denní výuku, zatímco

dálkovou povedou pod vedením Marcely Pitrochové opět učitelé ze Střední obchodní školy na

Jánské. Učitelský sbor opět posílí externisté z Pedagogické fakulty

Pokračování na str. 2

Žena z chudé slovenské osady vyhrála v loterii milion

BRATISLAVA – V největší romské osadě na Slovensku žije v ubohé chatrči opravdový milionář. Po celé romské osadě u obce Jarovnice na východě Slovenska se nedávno rozkřiklo, že jedna z romských rodin vyhrála na stíracím losu rovný milion. Výherní los si šestadvacetiletá Blanka Husárová zakoupila na poště za 30 slovenských korun.

„Je to pravda. Peníze jsme si už převzali. Sto tisíc jsme dostali na ruku a 900 tisíc jsme si uložili na účet,“ řekla televizi Joj šťastná výherkyně. Rodina oslavila výhru

šampaňským, zabíjačkou a už plánuje koupit nového domu. „Jsme pětičlenná rodina a máme tři postele. Teď bude mít doufám každý svůj pokoj, abychom se všichni cítili dobře,“ uvedla šťastná matka tří dětí.

Novým milionářům však nastaly také první milionářské problémy. „Vzali nám sociální dávky, což bylo osm tisíc měsíčně. Děti doposud dostávaly ve škole stipendium. Teď už nám učitelka řekla, že nejsme ve hmotné nouzi a musíme za všechno platit, jako ostatní,“ postěžovala si Husárová.

Nová milionářka si původně los nechtěla koupit. „Když jsem byla na poště pro sociální dávky, za přehrádkou neměli drobné, tak mi nabídli stírací los za 20 korun. Vyhrála jsem stovku a chtěla jsem peníze. Přesvědčili mě, abych koupila další los za 30 korun. Říkali, že je poslední a určitě přinese štěstí,“ líčila situaci Husárová. Když setřela políčko a zjistila, že vyhrála milión, los schovala na dobře utajené místo na dva týdny. Teď už peníze dostala a má s nimi velké plány.

Ivan Vilček, Právo 13. 9. 2007

z obsahu

Zaniklý svět

Pod tímto názvem byla v Praze 5. září vernisáž otevřena fotografická výstava ze života původních českých a moravských Romů ve Veletržním paláci Národní galerie.

strana 4

Jednou večer - sny?

Věra Kotlárová je zjevením, a to nejen v harmonogramu výstav Muzea romské kultury, ale na romské výtvarné scéně vůbec.

strana 5

Sar lidžas amare čhaven? (Andrej Giňa se zamýšlí nad výchovou dětí)

Paš peskeri buti pes dochudav andro but fori the gava. Dikhav, sar adaj dživen o Roma, ale the dikhav, sar dživen o terne a so keren. Paťan mange, hoj man olestar loš nane.

Kaj avav, dikhav le terne čhaven the le čhagen sar phiren pal o fori, a na čak hoj lendar našuneha jekh lav romanes, vakeren čak gadžikanes, ale dural dičhol, hoj vareso roden, hoj vareso straden. Maj andro jakha manušeske demel, hoj straden čak o love.

Diňom peske andre дума jekhe terne čhaha andre jekh baro foros: „Sal barikano šukar čhavo. Tut musaj te el pherdo piraňa.“

O čhavo chudľa te asal: „No arakhen pes varesave. Me len narodav, jon pal mande phiren korkore.“

„Dikhav adaj pherdo šukar čhaje joren, ta hin le čhaven sostar peske te vikidel. Ta sal bi e buti,“ odphendom leske asabnaha. „Paš tiri figura, a dikhav, hoj sal inteligentno, tuke ifinelas te avehas dochtoris, vaj inženiris.“

O čhavo chudľa te asal: „A pre soste?“

Mušinav te phenel, hoj pre leste zadikhľom sar dilino.

„Mange lačhes avka sar akana. Ko phirla andro škola (sikaďi) trin štar berš, ko sikhľola. O love

pes den te zarodel lokeder a namusaj aňi te phirel andre škola aňi andre buti.“

Mušinav te phenel, hoj pre leste dikhavas sar dilino. Nakamlom lestar te phučel, sar ki o love avel. The avka mange naphendahas. „Mušines peske te zarodel šukar love, te hin pre tute ajse barikane gada, kajci somnakaj pre meň a ajsi bari angruští. Ta o dad the e daj andre tute musaj te el barikane. Či na? Džanav len?“

„Bizutnones len džanav. Furt tumendar cinaven o goja. Vičinen les o Charno a e daj e Duňa. The adaďives ile tumendar o goja.“

„Nalikerla but a ela tut tiri famelija. Romňi, čhave. Adaďives ko nane visikhado a nadžanel nič, ta phares chudel buti. Sar oda elas mište, te amare Roma enas visikhade, elas len buti a te zarodenas ajci love, hoj mište te udžidarnas peskera famelija, poťinenas savoro so kampil.“

O čhavo pre ma zadikhľo a naphenda aňi lav. Dičholas, hoj aňi čepo leske nadogela, so leske phendom.

„O dad the e daj vakernas tuha pal e sikhadí. So ulahas nekfeder angla tute, so tut bavinel, so rado keres. O sikhle (učitelé) tuha čiž vakernas, so elas angla tute nekfeder, či na?“

„Vakernas, ale me nakamavas te džal te sikhľol. Sar phenavas. O love pes den te zarodel lokes, a bi e buti the bi e škola. E daj the o dad kamle, hoj te džav te sikhľol, ale sar lenge phende, hoj oda mola love, ta priačhile, hoj te ačhuvav khere.“

„Te džanes peske te zarodel love bi e buti, ta sal frajeris. Kada me tel o eftavardeš berš, so dživav, mek na sikhľilom. Hin čak duj droma, sar te avel ki o love. Patívalas vaj napatívalas. Ko avel ki o love napatívalas, oleske terdol pre meň e bibacht, hoj les kana akor chudena a phandena andre

Pokračování na str. 5

zaznamenalí jsme

Radnice dohlédne i na školní docházku. Radnice městské části Brno-sever bude v plánovaném domě pro nepřizpůsobivé nájemníky pravidelně kontrolovat byty a chce dohlížet i na docházku dětí do školy. Takzvaný dům hotelového typu, kam chce Brno-sever přestěhovat 80 rodin, by měl fungovat za dva roky. V komplexu má být recepce, policejní služebna i klubovny pro děti. Obyvatelé budou platit nižší než regulované nájemné, jako v sociálních bytech.

Francouzi odhání Romy od stadionů. Francie vytlačuje nechťené Romy s celými rodinami z měst. Romové byli vypuzeni z barákových kolonií na pařížském předměstí Saint-Denis. Radnice také bourají romské tábory v okolí stadionů, kde se koná od 7. září do 20. října světový pohár v ragby.

V Ingušsku vyvraždili muže v romské rodině. Neznámí pachatelé zastřelili v noci na 11. září otce a dva dospělé syny z romské rodiny, v jejich domově v Ingušsku na jihu Ruska. Jde o další oběť atentátů páchaných v posledních měsících proti přistěhovalcům do této neklidné oblasti na severním Kavkazu. Ingušské úřady podle serveru news.ru.com tvrdí, že za vražednými útoky stojí arabská emisarí Al-Káidy, kteří prý vyplácejí mladým bojovníkům 2000 až 5000 dolarů (asi 40 000 až 100 000 Kč) za každý útok.

Spišský hrad bude dějištěm romského festivalu. Již 22. září začne v amfiteátru na Dolním nádvoří Spišského hradu první ročník romského festivalu hudby, tance, zpěvu, divadla a poezie. Bude věnován prezentaci tradiční kultury Romů, kteří žijí v bezprostředním okolí Spišského hradu. Na další ročníky již hodlají organizátoři seztat umělce z celého Slovenska i ze zahraničí. Festival pořádá prešovské sdružení Jekhetane – Spolu a redakce časopisu Romano nevo Ľil.

Romové v Nových Zámcích protestovali. Přibližně stovka Romů se sešla 14. září před Městským úřadem v Nových Zámcích na protest proti vystěhování do okolních obcí. Přednosta úřadu Peter Ágh prohlásil, že jako zástupce města pro lidi udělá všechno, co může. Volné byty však nejsou.

Emil Ščuka – padesát. V neděli 9. září oslavil 50. narozeniny exprezident Mezinárodní romské unie (IRU) JUDr. Emil Ščuka. Společenství Romů na Moravě a redakce Romano hangos mu přejí k tomuto jubileu všechno nejlepší.

Možná se připravuje další zeď

HAVLÍČKŮV BROD – Obyvatelé domu na ulici 5. května chtějí postavit zeď, aby tak oddělili vedlejší dům, kam se přestěhovali „nepřizpůsobiví sousedé“. „Děcka tu řvou, skáčou po zaparkovaných autech, devastují, co jim přijde pod ruku, dospělí jsou agresivní a vulgární,“ popisuje soužití Rudolf Starka ze sousedství.

„Postavení zdi nemá nic společného s rasismem. Chceme předejít neustálému ničení majetku a konfliktům,“ zdůvodňuje postavení zdi místostarosta Čeněk Jůzl. Srovnání s ústeckou Matiční zdí odmítá. Připomínáme, že tato známá zeď v Ústí nad Labem zmizela až po zásahu vlády, která městu zaslala deset milionů, oficiálně na „zlepšení soužití obyvatel“. Demontovaná zeď skončila jako ohrada kolem ústecké zoo. (red)

Nacistické gesto za 200 tisíc korun

Fotbalista Sparty Pavel Horváth byl potrestán pokutou za nacistické gesto při fotbalovém utkání. Horváth to odmítá s tím, že tímto gestem se snažil uklidnit rozvášněné fanoušky. Přípouští, že gesto bylo nešťastné. Disciplinární komise jej potrestala na základě posudku soudního experta, který gesto prohlásil za nacistické.

Pikantní na všem je okolnost, že Horváth má mimo jakoukoliv pochybnost romské předky. Vyholené lebky, které Horváth takto uklidňoval, se hlásí k nacistické ideologii, která za války vedla k tomu, že Židé a Romové byli posíláni do plynu. (red)

Prostory pro sociálně-právní ...

Dokončení ze str. 1

Masarykovy univerzity, kanceláře ombudsmana, Muzea romské kultury, IQ Roma muzea a Společenství Romů na Moravě.

Podle Jany Foltýnové „mohou naši žáci získat lepší přístup ke střednímu vzdělání. Střední škola nyní bude sídlit v našem druhém patře a žáci tak mohou časem symbolicky vyjít z prvního patra, kde ukončí devátou třídu, do patra druhého a začít studovat střední školu.“

Emil Ščuka míní, že studenti „budou mít lepší podmínky než

na Jánské. Směnný provoz bude nahrazen provozem normálním. Skončíme s improvizací a nastoupíme do odpovídajících prostor. Chtěl bych tímto poděkovat učitelům na Jánské za jejich snahu a podporu a doufám v naši další bezproblémovou spolupráci.“ Studenti by si měli podle jeho slov vážit nových prostor, které jim radnice městské části Brno-sever a Základní škola Vranovská poskytly, a ukázat svou aktivitou a přístupem ke studiu, že si to zaslouží.

Jiří Salík Sláma

Etnické napětí ve středomoravském městě přerůstá únosnou mez V Přerově to mezi lidmi opět vře

K několika násilným incidentům mezi Romy, Neromy, ale také strážníky došlo koncem srpna v Přerově. Situace připomíná natlakovaný papiňák, který hrozí vybuchnutím. Jeden z incidentů se stal při zásahu strážníků u hromadné rvačky na romské svatbě.

Dvě skupiny Romů si začaly „vyřikávat“ své neshody v sále Pivovaru. Podle policistů a strážníků, kteří byli ke rvačce přivoláni, byli její účastníci opilí a značně agresivní. Když chtěli policisté do sálu vstoupit, svatebčané jim v tom bránili vlastními těly. Policisté tedy nasadili služebního psa a vzápětí se na ně snesla sprška nádobí, lahví, ale i kusů nábytku. Den nato byli strážníci zapojeni do dalšího konfliktu. Škodovou ulicí projížděl řidič, na jehož auto hodil jeden z romských obyvatelů ulice láhev a rozbil mu čelní sklo. Ve chvíli, kdy na místo dorazili strážníci a zadrželi pachatele, obklopil jejich auto dav lidí a potřhal jim uniformy. Byly povolány posily a situace se zklidnila. Jako důvod hození lahve uvedl zadržený mladík, že „na něj udělal řidič křivou hubu“.

Na oba větší incidenty, ale i množství malých, zareagovalo zastupitelstvo a vyzvalo občany, aby se nebáli konflikty oznamovat. Podle

primátora Jiří Lajtocha je situace neúnosná a je potřeba ji urychleně řešit. Jedním z prvních kroků bude posílení hlídek policie a strážníků v ulicích Škodova, Kojetínská a Tovačovská. Zároveň město hodlá vyzvat ředitele škol, aby nebyli shovívaví vůči neomluveným zameškaným hodinám u romských žáků. „Pokud nebudou mít řádně omluvené hodiny, má to dopad na jejich rodiče při pobírání sociálních dávek,“ sdělil Lajtoch.

Od září mají začít v Přerově působit pracovníci společnosti Člověk v tísni: budou pomáhat s doučováním romských žáků a dospělým s hledáním zaměstnání. Jak jsme již dříve informovali, situace bude zřejmě vyřešena tím, že nový majitel domů v této rizikové lokalitě je hodlá prodat a rodiny postupně rozmístit po celém městě. Víme však, jak podobné stěhování probíhá, proto budeme bedlivě sledovat, zda se nechystá v Přerově hromadný odsun nepohodlných obyvatel za město, jako to bylo v jiných případech.

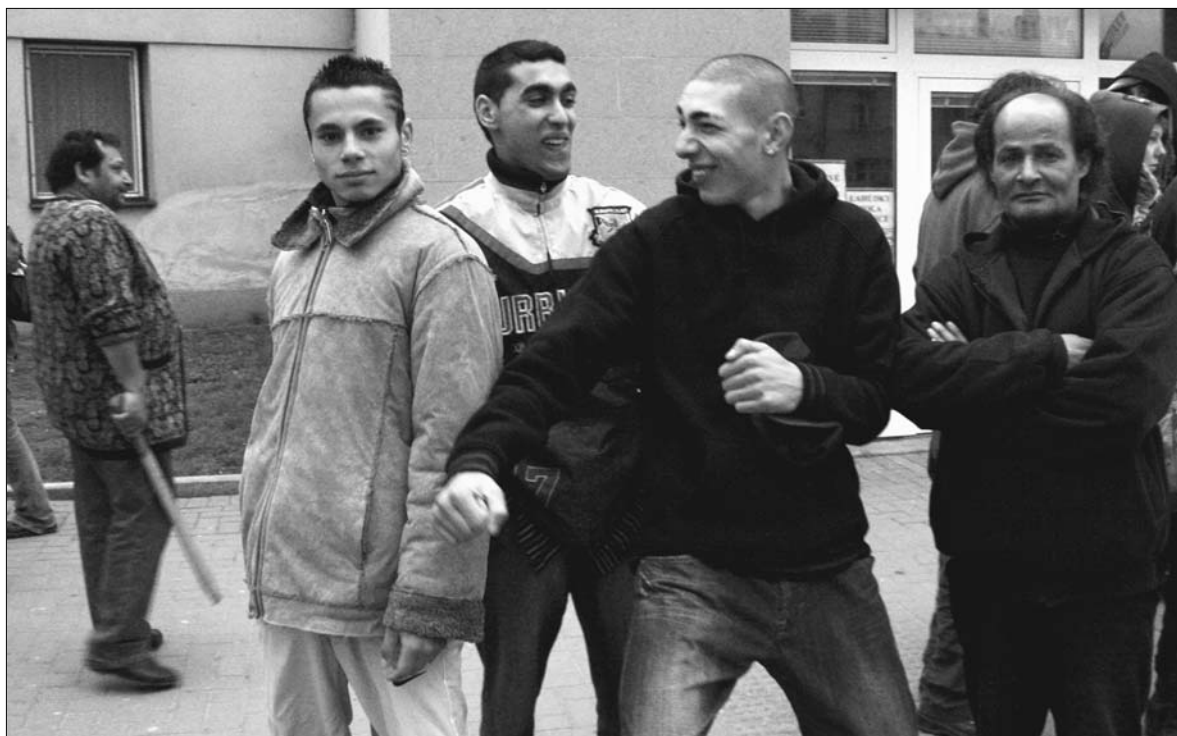
K dalšímu vyhrocení situace přispěla zpráva o incidentu, který se měl stát 3. září. Slovák M. Vartiak (45) nahlásil na policii, že jej zbili baseballovými páčkami, když odmítl dát cigarety romským mladíkům; skon-

čil v nemocnici s otřesem mozku a tržnou ranou na hlavě. Mediálně přetřásaný příběh se však ukázal jako falešný a policie potvrdila, že Vartiak si příběh vymyslel. K jeho zranění došlo v Oplocanech na Kojetínsku a útočníkem byl jeho příbuzný. Vartiak si tak vymyslel krycí příběh, aby jej ochránil před trestním stíháním.

Humbuk kolem incidentu vyvolal nervozitu a napětí mezi Přerovany, kteří díky médiím měli pocit, že se ve Škodově ulici běžně mlátí lidí baseballovými páčkami. Do města přijela situaci řešit také ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny Džamila Stehlíková. Jediný konkrétní krok, s kterým přišla, byla podpora nákupu kamerového systému.

Situaci se chystají vyhrotit nacionalisté z Národní strany, kteří zřejmě pod vedením svého neoficiálního Führera Sedláčka přijedou 22. září do Přerova provokovat Romy při své „spanilé jízdě“, kterou již uskutečnili v Liberci a v Břeclavi. Místní Romové i Neromové by měli proto zůstat ve střehu a na jejich provokaci odpovídat způsobem zareagovat za použití dostupných prostředků, jako to udělali při březnové demonstraci neonacistů.

(red)

Přerovští Romové si své domovy ubránili jako v březnu 2007

Foto: J. S. S.

Počítačový kurz pro romské začátečníky

Sdružení ROMEA pokračuje v projektu Podpora Romů v Praze, v rámci něhož se podařilo nastartovat terénní práci zaměřenou na zapojování nezaměstnaných na trh práce. K zefektivnění služby přispělo spojení tří souvisejících aktivit: terénního zprostředkovatele práce, internetové burzy práce a internetového a vzdělávacího centra ROMEA, kde zahájí další běh PC kurzů pro romské začátečníky.

ROMEa tím pokračuje ve svých aktivitách podporujících zlepšování postavení Romů ve společnosti. Během intenzivní práce, která je spojena s provozováním aktuálního informačního portálu o Romech (www.romea.cz) a vydáváním měsíčníku Romano vodič (www.romanovodi.cz), se zaměstnanci sdružení věnují aktivitám poskytujícím Romům samotným reálnou možnost změny společenského postavení a kvality života.

V rámci projektu Podpora Romů v Praze se podařilo nastartovat terénní práci zaměřenou na zapojování nezaměstnaných na trh práce. Větší efektivitu této činnosti chceme dosáhnout spojením instituce terénního zprostředkovatele práce s dalšími aktivitami, které provozujeme a které jsou na zaměstnávání zaměřené. Aktivita stojí v tuto chvíli na třech základních pilířích. Je to terénní zprostředkovatel práce, který se pohybuje převážně v cílové populaci přímo v terénu. Druhým pilířem je Internetové centrum, které poskytuje technické zázemí služby a navíc ho již za dobu své roční existence mnoho potenciálních klientů samo vyhledává. Třetí klíčovou aktivitou je elektronická burza práce na www.burzaprace.romea.cz. Tento web slouží jako nástroj, který využívají jak klienti iCentra, tak terénní zprostředkovatelé. Během

jediného měsíce se podařilo z celkového počtu dvaceti klientů dopomoci k zaměstnání pěti z nich.

Internetové a vzdělávací centrum ROMEA, které poskytuje bezplatné možnosti ve využívání počítačů a související techniky také zaznamenalo nárůst zájmu. Týdně ho navštíví okolo sto padesáti klientů, kteří hledají pomoc při získávání zaměstnání a v základní práci s počítačem. Těm, kteří chtějí zkušenosti s ovládáním osobního počítače získat, jsou určeny i další aktivity, které v centru probíhají. Romea totiž pořádá již čtvrtý běh PC kurzů pro začátečníky z řad Romů, do kterého je možné se hlásit.

Uzávěrka k podávání přihlášek je 20. září a kapacita kurzu je maximálně deset klientů. Pokud máte zájem, určitě neváhejte a kontaktujte nás na čísle 257 322 987.

(romea)

Romské domy na Jesenicku pod záplavami a v nedostatku rozmyslu

V Kuněticích sundali střechu kvůli opravě a začalo intenzivně pršet

Foto: Danuše Krčová

Manuš džal pal e bacht, bibacht avel pal o manuš (Člověk jde za štěstím a neštěstí jde za člověkem) – říká staré romské přísloví.

Již dříve jsme upozorňovali na špatnou situaci Romů v obci Kobylá a Velké Kunčice na Jesenicku. Dnes se několika drastickými snímky k těmto místům vracíme znovu.

Dům v Kobylé již patří jednomu z nájemníků, který převzal tento danajský dar od státu, jak jsme se již zmiňovali. Stát se tak zbavil povinnosti dům přivést aspoň do vyhovujícího stavu. Nyní tento dům a asi čtyřicet jeho obyvatel v noci ze 6. na 7. září postihla povodeň. Nezbyvá než povzdech, že na po-i hajzl spadne, promiňte tento poněkud drsný přírůbek, který se tu ale přímo nabízí.

Ve Velkých Kuněticích, přímo na polské hraniční čáře, jsou dva domy, obývané několika romskými rodinami. V jednom z nich pojali lidé dobrý úmysl, ale ve špatném čase. V předvečer nahlášených lijáků rozdělali střechu, aniž si připravili další materiál na její zakrytí. V noci je postihla průtrž mračen a zničila vše, co ještě před tím bylo dobré.

V Kobylé voda „projela“ celý domem

Foto: Jitka Zdražilová

SRNM poskytlo okamžitou pomoc naturální, předanou přímo na místě, a zároveň doporučilo obrátit se o pomoc na Úřad vlády a místních radnic, které pomohly pružně nabídkou náhradního ubytování.

Dnes už má dům ve Velkých Kuněticích střechu opravenou. Horší je to v Kobylé, kde se jedná o setrvalý a naprosto neutěšený stav. Ovšem nic nového, ten stav trvá již několik

let. Vydavatel tohoto čtrnáctideníku, jímž je Společenství Romů na Moravě, hledá cestu, jak pomoci. Na poslední poradě v těchto dnech rozhodlo vedení o zřízení zvláštního účtu, jehož výtěžek by byl používán na pomoc rodinám, které se ocitnou v kritické situaci. Budete mít možnost do něj přispět. Jakmile bude účet zřízen, zveřejníme jeho číslo.

(red)

Nestačí jen docházet do školy

Předpokládám, že nejen pro mne je začátek školního roku plný otázek a rozporů. Po dvou měsících prázdnin si asi málokdo řekne: „Hurá do školy!“ Když pak v sobě oživím trochu svého idealismu, znepokojí mě otázka, kam že to ráno co ráno vlastně jdu.

Čas od času mne ovládne pocit sounáležitosti, vždyť máme společný cíl: maturitu. Snad všichni chceme patřit k těm, co mají právo na slušné zaměstnání, které odpovídá jejich vzdělání. Jako studenti máme možnost ukázat, že se dokážeme bezproblémově zařadit do života majoritní společnosti. Měli bychom proto využít svou příležitost a možnosti, které nám budoucí vzdělání přináší, a nevyhýbat se zodpovědnosti za svůj život.

Nején já, nejspíš všichni, budou ovlivněni pedagogy, ale i třídním kolektivem, se kterým tráví svůj čas. Jsou to právě spolužáci, kteří se mohou stát na pár let, nebo i na celý život, dobrými přáteli a navzájem se mohou rozvíjet – předávat si informa-

ce a zkušenosti ze svých rozdílných životních osudů. Moje zkušenost je odlišná od mnoha mých spolužáků. Jsem Romka vychovaná nevlastními rodiči, kteří mne naučili, že vzdělání je jednou z hlavních životních hodnot. Chápu však, že ne všichni tak byli vychováni a jejich hodnoty jsou proto odlišné. Učitele beru jako přirozené autority, ovšem nikoliv nezpochybnitelné – na rozdíl od několika mých spolužáků, kteří se snaží za každou cenu podkopávat jejich snahu a nechápou, že vzdělání jim pomůže k jejich dalšímu rozvoji.

Mezi spolužáky a kantory stojím často já. Nevedu boj proti učitelům a proti vzdělávacímu systému, ale snažím se najít rozumný kompromis, jak by mohla fungovat vzájemná komunikace mezi dvěma protikladnými stranami. Ve chvíli, kdy se o to pokusím, jsem zavržena. Často přemýšlím, jestli by se mi něco podobného stalo i ve třídě na státní střední škole a sama si musím odpovědět – nestalo. Prožívám proto těžké dilema. Mám se stavět na stranu

učitelů a stát se neoblíbenou v očích spolužáků, nebo mlčet a nechávat věcem volný průběh? Mně na vzdělání záleží, chci se dozvědět nové informace (i když ne všechny budu v životě potřebovat) a díky nim pomáhat lidem jako sociální pracovnice, k čemuž budu potřebovat mnoho znalostí. K této práci však nebudu potřebovat pouze informace, ale také „velké srdce“, jak nám v hodině řekla jedna z učitelek. Doufám tedy, že se mi podaří mé srdce rozšířit a stát se tolerantnější a schopnější většího porozumění. Prozatím však porozumění k chování mých spolužáků nalézt nemohu a jsem z něj rozčarována. Jediné, co mi dává naději, je pomýšlení, že je teprve začátek školního roku a studenti jsou ještě rozjívěni z prázdnin. Během školního roku si snad uvědomí, že pokud jejich budoucnost nemá být o živoření v chudinských ghettech na předměstí, musí pro ni také sami něco udělat.

Soňa Bongilajová
studentka Střední odborné školy
sociálně-právní v Brně

komentář

Jak dopadla romská sociální škola?

KAREL HOLOMEK

V minulém čísle *Romano hangos* jsme psali, že Střední odborná škola sociálně-právní, jejímž zřizovatelem je dr. Emil Ščuka, neměla před začátkem školního roku prostory pro svých 200 žáků.

Emil Ščuka jednal s Magistrátem města Brna o možnosti získat místo v městském domě na Bratislavské ulici. Město však dalo přednost jinému záměru. Náměstek brněnského primátora pro oblast hospodářskou Oliver Pospíšil k tomu řekl: „Nebráníme se řešení romské otázky ani spolupráci se školou, ale vlastníme objekt, za který můžeme dostat třeba 80 milionů korun.“

Nyní se dovídáme, že azyl střední škole Emila Ščuky poskytla základní škola na Vranovské.

To rádi slyšíme a oceňujeme, že přece jen vnímavost pro řešení vzdělávání romských studentů v Brně aspoň mezi pedagogickou veřejností existuje.

Podívejme se však na argument některých teoretiků romské integrace, kteří se domnívají, že škola právě tohoto druhu, svým způsobem segregovaná, do tohoto programu příliš nezapadá.

Program je postaven na promíchávání dětí nejružnější kulturní orientace: mohou se vzájemně dobře poznávat a v dospělosti pak již nemají problémy s neznalostí kultury jiných etnik.

Argument dr. Ščuky spočívá v tom, že tato škola má dát šanci ke studiu zájemcům, které by ji jinde ve velké konkurenci nedostaly. To je jistě pádný argument, alespoň pro přechodnou dobu, než se startovní čára vyrovná. Otázka zní, co za 10 až 15 let?

Nu, snad bychom mohli vzít v úvahu, že výjimka potvrzuje pravidlo. Napadá mne v té souvislosti srovnání. V naší zemi přece existují i školy jiných národností, které odpovídají duchu staletých tradic naší země. Mám na mysli školu německou, polskou, dokonce i židovskou v Praze, která oslaví letos již desáté výročí. Jmenuje se Gor Arje (Lvíče – z hebrejštiny), židovské gymnázium nese název Or Chadaš (Nové světlo). Zvláště tento druh židovské školy lze s romskou sociální školou srovnat. Pravda, zatím jen co do důvodů existence, protože srovnání s úrovní a kvalitou výuky by asi nebylo na místě.

Židé vždy dbali o vzdělávání dětí i dospělých, byla to pro ně tradice. Je více než žádoucí, aby takové tradice byly pěstovány i v romské komunitě. Je to tradice, kterou by si měl osvojit každý malý národ.

Dnes, v době nesmírného rozmachu informačních technologií, se objevují stále nové a nové druhy zaměstnání. Člověk už stěží vystačí celý život jen s jedním povoláním a pokud si ho chce uchovat, musí umět něco zvláštního, co neumí nikdo jiný. To by mohl být i argument pro uchování existence romské sociálně-právní školy. Nesporně bude vychovávat vzdělance, kteří budou mít mimořádnou vnímavost pro podporu lidí, kteří musí překonávat staleté handicap. To je nesmírně cenná vlastnost, kterou dnes jen sotva kolem sebe nacházíme. Tato vnímavost, doplněná odborným vzděláním, může dělat zázraky. Takový zázrak už by si lidé, kteří se pohybují kolem romských dětí a jejich vzdělávání, konečně zasloužili. Ať se jim daří!

Experty zaujal projekt přípravných tříd pro Romy

Český projekt přípravných tříd pro romské děti vzbudil zájem účastníků nedávné pařížské konference o předškolní výchově Romů v Evropě a mohl by se stát jednou z cest řešení problémů v této oblasti. Rekl Jaroslav Faltýn z Výzkumného ústavu pedagogického v Praze, který na akci zastupoval ČR.

Přítomné experty zaujal rychle rostoucí počet romských dětí, které se do projektu zapojují, i to, že 90 % absolventů přípravných tříd pak nastupuje do hlavního proudu vzdělávání. Tento projekt se uskutečňuje od roku 1993. Nyní je v těchto přípravných třídách asi 2000 romských žáků.

Pařížského setkání se zúčastnili odborníci z více než 20 evropských zemí a mezinárodních institucí. První akci svého druhu uspořádala Rada Evropy ve spolupráci s Organizací Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO). Faltýn označil za velmi důležité, že si instituce tohoto typu uvědomují význam problému. Podle něj to mohl

ovlivnit i fakt, že do Evropské unie vstoupily Rumunsko a Bulharsko, které romskou problematiku považují zvláště naléhavě.

Nynější situaci v oblasti předškolního, ale i pozdějšího vzdělávání Romů označovali účastníci akce za nepřijatelnou. Někteří z nich viděli řešení v opatřeních, která by šlo označit za „pozitivní diskriminaci“. Faltýn se domnívá, že lepší cesta je přesvědčovat romské rodiče, že vzdělávání je významné a že má smysl do něho investovat, a poukazovat přitom na příklady úspěšných Romů.

V České republice žije podle loni zveřejněných oficiálních údajů asi 250.000 Romů. Podle romských aktivistů nemá 70 procent romských dětí v ČR šanci získat plnohodnotné základní vzdělání, protože končí ve zvláštních školách. V únoru ministerstvo školství oznámilo, že letos dá na vzdělávací projekty pro Romy 25 milionů korun. Peníze jsou určeny i na předškolní výchovu.

(red, s použitím romea)

Rumunský „romský král“ varuje před exodem Romů na Západ

Neuplynulo ani několik dní po té, co francouzské úřady na pařížském předměstí Saint-Denis začaly ve snaze vylepšit obraz lokality při Mistrovství světa v ragby vyhánět balkánské Romy z místního barákového tábora (4. 9. ČTK), a „romský král“ rumunských Kalderašů Florin Cioaba prohlašuje na každoroční romské pouti v Costeti (200 km od Bukurešti) do médií, že „tisíce Romů se přestěhují v příštích dvou letech za prací a za lepším životem do západní Evropy a EU se na ně musí připravit“ (9. 9. Romea/Reuters).

Příprava probíhá: italská média hojně reportují o kriminalitě romských imigrantů, několik desítek rumunských Romů bylo nedávno navraceno z tábora u dálniční křižovatky u irského Dublinu. Ve Francii bylo vystěhováno 600 Romů z okolí Stade de France (Paříž), taktéž 230 obyvatel z tábora ve Vénissieux u Lyonu, zrušeny byly romské tábory v Saint-Etienne a Vaux-en-Velin. „Zdá se, že úřady chtějí systematickými evakuacemi schovat romskou bídu,“ uvedlo v komuniké hnutí Lékaři světa. V souvislosti s táborem u Stade de France citovala agentura AFP také místopředsedu francouzské Ligy pro lidská práva Malika Salemkoura, který řekl, že jde o „čištění planiny kolem stadionu, protože takhle to nevypadá dobře“.

Podle agentury TASR (9. 9.) král Cioaba varuje: „EÚ nie je pripravená, tisíce Rómov z Rumunska a Bulharska opustia v najbližších dvoch rokoch svoje krajiny a ak EÚ nebude schopná integrovať ich do spoločnosti, potom stratí svoj význam ako inštitúcia.“

Bohaté západoevropské země patří k stálým cílům romské migrace z Rumunska a Bulharska. Podle dostupných zjištění se jedná často o migraci návratovou a ze získů z migrace žijí v některých oblastech celé romské velkorody, o kterých se pak místně referuje jako o „francouzských, italských nebo holandských Cikánech“. Pověstné jsou tzv. romské paláce vystavěné z migračních příjmů, které svými střechami připomínají indické chrámy.

Zpracovala a fotografií romského paláce v Rumunsku vybavila Albína Schwartzová

Zaniklý svět

Pod tímto názvem byla v Praze 5. září vernisáž otevřena fotografická výstava ze života původních českých a moravských Romů ve Veletržním paláci Národní galerie.

Vernisáž byla početně velmi slušně navštívena. Zvláště potěšila přítomnost významných osobností, zejména prezidenta Václava Klause. Zhlédl jsem tam ministryni Džamilu Stehlíkovou, Jiřího Dienstbiera, Milana Knížáka, ředitele Památníku Terezie Jana Munka, zástupce ministerstva kultury, dokonce kurdského lékaře Yektu Uzunogluu, smutnou obětí našich nedokonalých soudů, a mnoho dalších.

Zaniklý svět ukazuje asi na dvacetí panelech ve fotografických momenty ze života českých a moravských Romů. Překvapí nás snímky, jaké se na počátku minulého století až do války běžně produkovaly v českých a moravských městech a na venkově. Ty snímky jsou však přece jen v něčem zvláštní. Ukazují Romy pěkně oblečené, vojáky s šavlemi i na koních, skupinky mužů v kloboucích, které bychom klidně zařadili mezi španělské venkovany bavící se po dobře uzavřených obchodech, labužnický vychutnávací své doutníky. Ze snímků vyzařuje zvláštní kouzlo zádumčivosti. Jediné, čím se snímky liší, jsou tváře na těch fotografiích, tváře snědé s obvykle vysedlými lícními kostmi, tváře ne tak docela evropské.

Autoři výstavy ukazovali právě tento svět, ač je jisté, že představoval jen část romské populace, v té době čítající něco kolem šesti tisíc lidí.

Úmysl je jasný: lidé na těch snímcích byli již integrovanými občany a jestli v průběhu válečných let skončili všichni bez výjimek v táborech smrti, bylo to jistě ze stejných důvodů, jako u Židů, tedy z důvodů rasových. „Zákon o cikánském zlořádu“, který československý parlament schválil v roce 1929, na ně zcela jistě neplatil,

Zaniklý svět českých a moravských Romů. Vernisáž této výstavy proběhla 5. září v Praze ve Veletržním paláci Národní galerie. Výstavu uspořádal Výbor pro odstranění romského holocaustu. Výstava byla početně navštívena, objevila se na ní i ministryně Džamilu Stehlíková a promluvil Romani Rose, známý představitel německých Romů. Výstava potrvá do 29. září.

přesto všechno byli všichni zařazeni do jedné „zlořádné“ skupiny.

Název výstavy je skutečně případný. Ten svět zanikl koncentráky a tím byla zmařena jedna z nejsvětějších stránek historie Romů, která ukazovala, kam by vývoj v budoucnosti mohl pokračovat, a jakým způsobem.

Po válce už uprázdněné prostory po vyhnání Němců a umučení Romů byli nadále obsazováni Romové povětšinou z východního Slovenska, často z romských osad, lidmi pohříchu neintegrovány. Mnohé z nich proces integrace teprve čeká, ačkoliv se jedná už o třetí generaci přistěhovalců.

Zasloužil se o to program totalitní komunistické moci. Romové přicházeli na základě tohoto programu hlavně do průmyslových center na severní Moravě a v Čechách a tam se setkávali s prostředím, ze kterého si nemohli vybírat právě pozitivní vzory chování. Místo integrace absolvovali program devastace vlastní kultury.

Snad bychom se s tímto nedostatkem mohli vypořádávat už s vědomím těchto skutečností a vstřícnou vnímavostí z obou stran, která nám umožní překonat traumata minulosti válečné i poválečné totality.

Karel Holomek

Romové v Evropě

Balkánské romské etnočtvrti „mahaly“

Poněvadž se dostáváme v seriálu Romové v Evropě stále více do středu „druhé kolébky Romů“ na Balkáně, je vhodné seznámit se blíže s postavením tamních romských urbánních etnočtvrtí – „mahal“. Již v předchozích dílech, zevrubně se zabývajících situací v Rumunsku, Bulharsku a Makedonii, byly mahaly zmíněny, zdůrazněn byl jejich původ

v starém tureckém (osmanském, otomanském) administrativním a daňovém zřízení, které rozlišovalo mezi jednotlivými náboženskými skupinami a etniky říše. Proto v mnoha balkánských městech lze stále vysledovat arménské, řecké, turecké a jiné čtvrtě, ať již se ocitáme v Bulharsku, Makedonii či Srbsku. Z většiny jde spíše o relikty z časů

dávno minulých. Žel, v případě romských „mahal“ se jedná o přítomnost živou, o stále se rozrůstající segregovaná společenství.

K problematice „mahal“ uspořádala v prosinci 2002 v makedonské Skopji americká organizace PER (Project on ethnic relations) seminář, kterého se zúčastnili romští předáci z dotčených zemí. Jistým podnětem k semináři byly nepokoje v romské „mahale“ Stolpinovo v bulharském Plovdivu (v únoru 2002), poté co jí státní energetická společnost odpojila dodávky elektřiny (obyvatelé údajně dlužili šest milionů tehdejších bulharských leva, což byly asi tři miliony eur). Několik tisíc Romů se po tři dny potýkalo s policií, házelo kameny a zapalovalo odpadky. V publikaci *Překročit zdi* vydané nakl. OSMI-UM v roce 1998, (ed. Mariana Miloševová) bylo Stolpinovo charakterizováno následovně:

„Okolo 30 000 lidí žije na území jen několika čtverečních mil: Turci, Romové, Bulhaři, Arméni; každý se svou vlastní kulturou a tradicemi. Většina lidí, asi dvě třetiny, vyznává islám, a proto se považuje za etnické Turky. Druhou největší skupinou

jsou křesťanští Romové, následování stále se zmenšujícím množstvím Bulharů a Arménů. ...Víra a rituály křesťanů a muslimů vedou život vedle sebe, s nejasnými hranicemi, tvoříce vzájemně se obohacující kulturní pletivo. V případě potřeby se křesťanští Romové mohou obrátit na imáma a muslimští Turci požádají kněze v klášteře... Někteří lidé ho nazývají *ghettem* Plovdivu, *cikánským trnem v oku* tohoto jihobulharského starobylého a rušného turistického centra. V nich to jméno probouzí temné obrazy bída, nemoci, hladu a zločinu; lidské *odpadnutí od milosti*, které je lepší zatajit, vyhnout se mu, smést ho z povrchu, hanba společnosti, vzbuzující odpor a strach... Jiní lidé ho nazývají *komunitou* složenou z lidských bytostí, z živých; ulice, které zasáhnu srdce, čtvrt plná radosti i zoufalství, svatby střídající se s pohřby, těžké chvíle i velké naděje; ...Lidé na druhé straně zdi mají velmi chabé ponětí o životě ve Stolpinovu...“

Situace v Stolpinovu byla poté vyřešena částečným odpuštěním dluhů a schématem „votes for debts“ (hlasy za dluhy), které vyvolalo velké pohoršení bulharské veřejnosti.

V následujících komunálních volbách pak bulharská nacionalistická strana získala významných osm procent hlasů (PER 2003). Obdobné scénáře bouří poté, co došlo k přerušení dodávek energií nebo vody (v *mahale* v Bukovlaku, taktéž v *mahale* Nevo Drom ve Vidinu) se mnohokrát za uplynulé roky opakovaly na dalších místech Bulharska. Po útoku na zaměstnance elektrárenské společnosti byl v březnu 2003 ve Vidinu dokonce jeden z romských předáků zatčen a obviněn z vyvolání „meziethnické nenávisti“ podle ustanovení nově přijatého antidiskriminačního zákona.

Obecně lze srovnat situaci městských romských „mahal“ na Balkáně se situací venkovských osad na Slovensku. Nejsou zakresleny v katastrálních mapách, takže jakoby téměř neexistují, ačkoliv se jedná o osídlení v rozsahu nesrovnatelném se středoevropskými měřítky. Největší *mahaly*, jako je Suto Orizari v Makedonii nebo Fakulteta v Sofii, mají až 40 000 obyvatel (srovnej s naším Chanovem v Mostu nebo Luníkem IX v Košicích, které mají cca po šesti tisících duší).

Zpracovala Albína Schwartzová

Ilustrační foto

Archiv RH

Jak vychováváme naše děti?

Při své práci se dostanu do mnoha měst a vesnic. Vidím, jak tady Romové žijí, ale taky vidím, jak žijí ti mladí a co dělají. Věřte mi, že z toho radost nemám.

Kam přijdu, tam vidím mladé chlapce a děvčata, jak chodí po městě, a nejen že od nich neuslyšíš jediné slovo romsky – mluví jen gádžovsky, ale zdálky je vidět, že něco hledají, že něco shánějí. Hned člověka praští do očí, že shánějí jen peníze.

Dal jsem se do řeči s jedním mladým klukem v jednom velkém městě. „Vidím, že jsi hrdý, hezký kluk. Ty musíš mít spousty holek.“

Chlapec se začal smát: „No, nějaké se najdou. Já je nehledám, ony za mnou samy chodí.“

„Vidím tady plno hezkých děvčat, máte si z čeho vybírat. Tak to jsi bez práce,“ odpověděl jsem mu žertem. „Při tvé figuře – a vidím, že jsi inteligentní – by ses mohl stát doktorem nebo inženýrem.“

Chlapec se rozesmál: „A na co?“ Musím říct, že jsem se na něj podíval jak blázen.

„Mně je takhle dobře. Kdo by chodil tři čtyři roky do školy, kdo by se učil. Peníze se dají vydělat snadněji, nemusíš se chodit ani do školy, ani do práce.“

Musím říct, že jsem se na něj díval jako blázen. Nechtěl jsem se ho ptát, jak přichází k penězům. Stejně by mi to neřekl. „To si musíš vydělat pěkné peníze, když máš takové pěkné oblečení, tolik zlata na krku a takový velký prsten. To na tebe musejí být rodiče pyšní. Nebo ne? Znáš je?“

„Určitě je znáte. Pořád si u vás kupují goja. Tátovi říkají „Charno“ (Prcek) a mámě „Duňa“. Dneska si od vás taky brali goja.“

„Nepotrvá dlouho a budeš mít vlastní rodinu – ženu, děti. Dneska ten, kdo není vyučený a nic neumí, těžko dostává práci. Jak by to bylo dobré, kdyby naši Romové byli vyučení, kdyby měli práci a vydělávali tolik peněz, aby dobře

uživilu svou rodinu, zaplatili všechno, co je třeba...“

Chlapec se na mě zadíval, neřekl ani slovo. Zdálo se, že mu ani trochu nedošlo, co jsem mu řekl.

„Rodiče s tebou mluvili o škole. Co by pro tebe bylo nejlepší, co by tě bavilo, co rád děláš. Učitelé s tebou taky mluvili o tom, co by bylo pro tebe nejlepší, nebo ne?“

„Mluvili, ale já jsem se nechtěl jít učit. Jak jsem řekl, peníze se dají vydělat lehce, a bez práce i bez školy. Rodiče chtěli, abych se šel učit, ale když jim řekl, že to bude stát peníze, souhlasili, abych zůstal doma.“

„Jestli si umíš vydělat peníze bez práce, tak jsi frajer. To jsem se já za sedmdesát let, co žiju, ještě nenaučil. Jsou jenom dvě cesty, jak přijít k penězům. Poctivě, nebo nepoctivě. Kdo přichází k penězům nepoctivě, tomu zůstává na krku nebezpečí, že ho jednou chytí a zavrou do vězení. A když zavrou toho, kdo má ženu a děti, tak má potom chudák žena co dělat, aby je uživila.“

Chlapec se na mě podíval, jako by neslyšel, co povídám. Do toho k němu přišel další mladý kluk. Slyšel jsem, jak mu řekl: „Co s ním mluvíš?“ To patřilo mně. „Ať se stará o svoje goja a ne o nás.“

Potom jsem jel prodávat na jiné místo. Tam na mě čekaly nějaké ženy. Nedalo mi to, a začal jsem mluvit o chlapci, se kterým jsem nedávno měl řeč.

„To je, s prominutím, namyšlené hovno,“ řekla jedna starší žena. „Je mu jenom sedmnáct let a už má dvě šlapky. Jednu mladou, takovou přihlouplou bílou holku, a jednu romskou. Přijela sem ze Slovenska a neměla kam hlavu složit a ti darebáci z ní udělali šlapku. A nejen tohle.“

Oni taky chodí krást. Kradou ve velkých obchodech, velká parta, a jeden, dva vždycky něco drahého ukradnou a pak daleko odtud prodávají. Až do Německa jezdí krást.“

Šel jsem domů a nešlo mi do hlavy, co mi povídala ta žena. Kde se v nich bere takové zlo. Nebojí se ničeho, ani vězení.

Asi před měsícem jsem vezl do šrotu nějaké železo, které jsem měl doma. Musím říct, že tady do sběrný chodí nejvíc Romové. Jsou Romové, kteří sem chodí každý den a přivázejí plné vozíky železa, mědi a nevím čeho ještě. Kde to železo berou, čert ví. Chodí celé rodiny. Postával jsem stranou a díval se, kdo tam chodí. Netrvalo dlouho, přišel jeden Rom se ženou a dvěma syny. Jeden vyšel právě ten rok ze školy, druhému bylo asi sedmnáct let. Dal jsem se s nimi do řeči.

„Jak vidím, máte dneska štěstí. Kolikrát jste se už otočili?“ zeptal jsem se toho muže.

„Teď podruhé,“ odpověděl mi.

„A co kluci, pomáhají vám?“

„Tak my budeme chodit na železo a oni budou sedět doma? Musí chodit a pomáhat.“

„Nebylo by pro ně lepší, kdyby šli do školy a něco dobrého se vyučili?“

„Kdepak, ani jeden se nechce učit. Když nechtějí, tak ať chodí celý život na železo jako my se ženou.“

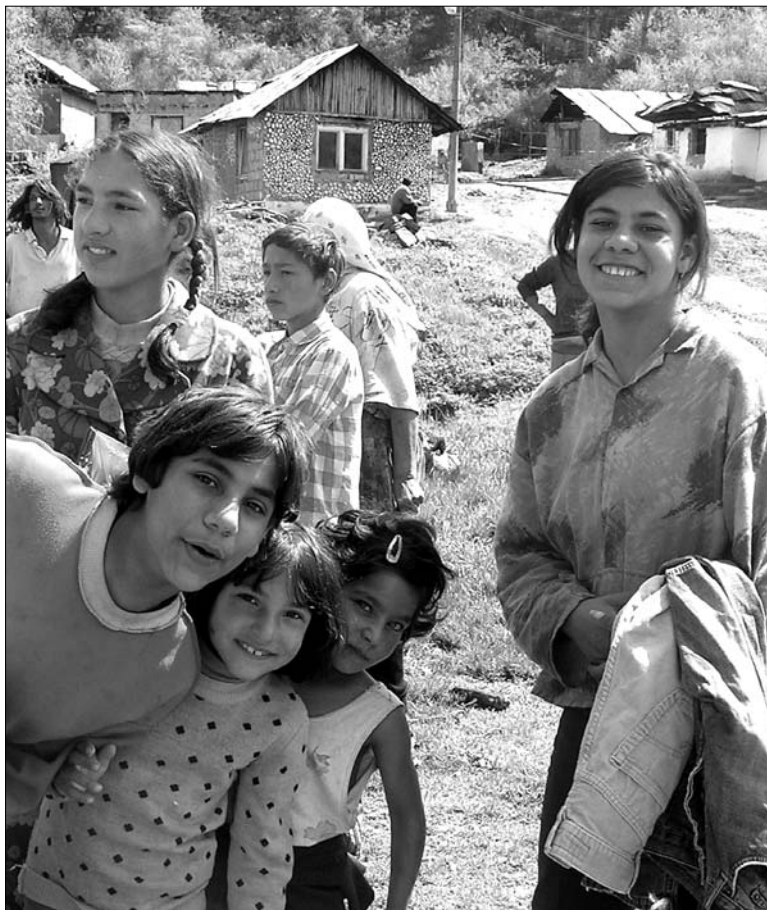
„No, tak to je čeká opravdu bláhobyt, chodit každý den s vozíkem dům od domu na železo,“ odpověděl jsem mu. „Oni z toho ještě nemají rozum, ale rodiče by jim to měli rozmluvit.“

Muž a žena se na mě jen dívali a děti taky.

Další den jsem tam viděl jednoho muže. Přišel s kárkou a s malým chlapcem. Mohlo mu být asi pět let. „Vidím, že jsi zmořený, chodit v takovém horku s vozíkem po městě, a ještě k tomu s dítětem. Není toho na něj moc? Jak vidím, tak ty máš dost a co potom on.“

„Už jdeme domů,“ odpověděl mi a hodil do sebe jedno pivo.

„Kde se tolik železa bere? Přece tolik Romů chodí na železo, tak už

Ilustrační foto

Archiv RH

tady nemůže být nikde ani hřebíček.“

„My chodíme krást,“ řekl mi jakoby nic.

Jen jsem na něj vyvalil oči: „No a když tě chytí, tak co?“

„Já se nenechám chytit,“ odpověděl mi.

„To si jen myslíš. Na všechno se přijde. No, a potom člověku napočítají všechno, i to, co neudělal,“ odpověděl jsem mu.

Přišel jsem domů a myslel jsem na to, jak vedeme naše děti, co je učíme, jak vyrostou a co z nich bude, jak budou žít. Někteří se dají na krádeže. Další sedí doma, neučí se. Vyrostou a budou takoví, jako jejich otcové a matky. Nikde nedostanou práci, protože nebudou nic umět, nebudou vyučení. Budou žít jako jejich rodiče, jenom z podpory, občas budou chodit na železo nebo na něco jiného, co se dá prodat.

Děti z toho ještě nemají rozum, ale my staří už jsme si zažili na

vlastní kůži, jak se nám těžko žije, když nic neumíme. Nechci ukazovat na gádže, ale jak dlouho nám bude ještě trvat, než přijdeme na to, že jen vzdělání a moudří lidé mají ke všemu otevřenou cestu? Jak to, že je nám všechno jedno? Nemůžeme se divit starým Romům, že neuměli číst a psát. Tenkrát žili Romové v osadách, v romských koloniích odříznutých od vesnic. A každému bylo jedno, jak tam žili. Ale teď je šedesát let po válce. Teď je jiný svět. Každý musí chodit do školy, každý se může učit, i kdyby měl mít jakékoli řemeslo, když už ne vysokou školu. Rozhlédněte se kolem sebe a sami uvidíte, že takových je hodně málo.

Ne nadarmo se říká „Škola – základ života“. A dokud nám to nedorazí, nikdy se z naší chudoby a bídy nedostaneme.

Andrej Giňa

přeložila Martina Vyziblová

Sar lidžas amare ...

Dokončení ze str. 1

bertena. A te phanden andre ajses, so les hin romňi, čhave, ta hin čora romňi so te kerel, hoj len te udžidarel.“

O čhavo pre ma zadikhľa, sar te našundahas, so vakerav. Andre oda avľa kija leste aver terno čhavo. Šundom, sar leske phenda. „So leha vakeres.“ Oda perlas pre mande. „Mi starinel pes pal peskere goja a na pal amende.“

Pal kada geľom te bikenavel pre aver than. Adaj pre ma užarnas o romňija. Nadiňa man a chudľom te vakarel pal o čhavo, so leha nadočirla davas duma.

„Oda igen barikano, pati-phenav, khul,“ phenda jekh phureder romňi. „Mek ča leske dešefta berš a imar les ehin duj šlapki. Jekh terňi ajsi pridiliňi gadži a jekh romaňi čhajori. Avľa adaj pal e Slovensko a nasas la kaj o šero te thovel a kala přečeranca latar kerde šlapka. Na čak kada. Jon phiren te čoreľ. Phiren andro bare sklepi, bari partija, a jekh duj džene mindik vareso kuč

čoren a dur adarik bikaven. Phiren ži andre Němciko te čoreľ.“

Džavas khere a nadžalas mange andro šero, so mange vakeras e romňi. Kaj pes andre lende lel ajsi nalačhipen. Nadaran ňisostar, aňi la bertenatar.

Vaj jekhe čhoneha ligendom andro šrotos vajkeci trasta, so man has khere. Mušnav te phenel, hoj andre kadi skidľi (sběrna) phiren nekbuter o Roma. Ehin Roma, so adaj phiren sako džives a hordinen adaj pherde kari (verdana) trasta, churchum a nadžanav, so aver. Khatar ola trasta kiden, oda o benga džanen. Phiren odoj calo famelji. Terďilom peske pre sera a dikhavas, ko odoj phireľ. Naľikerďa but a avľa odoj jekh Rom la romaňaha the duje čhavenca. Jekh avľa ada berš andal e škola a avreske ehas dešefta berš. Diňom pes lenca andre duma.

„Sar dikhav, ta hin tumen adađives bacht. Imar ketivar visalľan,“ phučľom le romestar.

„Akana masovar,“ odphenda mange.

„A so o čhave, šigetinen tuke?“

„Ta amen phiraha pro trasta a jon bešena khere? Mušinen te phireľ a te šigetinel.“

„Naelas angla lende feder, te džanas andre škola a vareso lačhes visikhľonas?“

„Ta kaj, aňi jekh nakamel te sikhľol. Te nakamen, ta mi phiren calo dživipen pro trasta sar amen la romaňaha.“

„No, ta oda len užarel igen baro lačhipen te phireľ sako džives le verdaneha pal o trasta,“ odphendom leske, „len olestar mek gođi nane, ale o dad the e daj lenge kamenas sa te rozphenel.“

„Roman the e romňi ča pre mande dikhenas a o čhave čiž.“

Pre aver džives dikhľom odoj jekhe romes. Avľa odoj la karkaha the le cikne čhavoreha, šaj leske uľa vaj pandž berš. „Dikhav, hoj sal zmurdardo. Andre kajso kerađipen te phireľ le verdanoreha pal o foros a mek ki oda le čhavoreha. Nane oda pre leste but? Sar dikhav, ta tut hin dost a so palis les.“

„Imar džas khere,“ odphenda mange a čhida andre peste jekh lovina.

„Kaj pes ajci trasta kiden? Se oda ajci Roma pal o trasta phiren, hoj adaj našťik el ňikhaj aňi karforo.“

„Amen phiras te čoreľ,“ phenda mange avka, sar te ňiž.

Me čak pre leste diňom avri o jakha. „No a te tut chudena, ta so?“

„Me man nadava te chudel,“ odphenda mange.

„Oda čak tu peske gondofines. Pre savoro pes avel. No a palis manušeske pogenen sa, the oda, so nakerďa,“ odphendom leske.

Avľom khere a gondofinavas pre oda, sar likeravas amare čharen, so len sikhavas, sar baron avri a so lendar ela, sar dživena. Po jekh pes den andre čori. Aver bešen khere, nasikhľon. Dobaron a ena ajse, sar lengere daja the dada. ňikhaj nachudena buťi, bo ňiž nadžanena, naena visikhade. Dživna avka, sar lengere daja the dada, čak la zaľikerďatar (podpora) a talam phirna pal o trasta, vaj pal varesoste avreste, so pes dela te bikenel.

Le čhaven mek olestar gođi nane, ale amen o phure imar prindaras akana pre peskeri cipa, sar pes amenge phares dživel, te ňiž nadžanas. Nakamav te sikhavel pre gadže, ale keti amenge mek likerla, mindik avaha pre oda, hoj čak sikhade a gođaver manušenge o drom phundrado kija savoreste. Sar oda, hoj amenge savoro jekh? Našťik pes čudalinas le phure Romenge, hoj nadžanenas te genel the te irinel. Akor has o Roma začhide andro osadi, romane gavonara odčhide le gavendar. A has sakoneske jekh, sar odoj dživnas. Ale akana imar šovardeš berš pal o mariben. Akana ehin aver luma (svetos). Sako mušinel te phireľ andre škola, sako šaj sikhľol, bar čak hoj les te el varesavo remeslos, te imar na bari škola. Rozdikhen pes pašal peste a korkore dikhena, hoj igen čepo.

Na hjaba pes phenel „Škola – základ života“, a mindik amenge kada nadodžala, ta pes andal amaro čoripen a bida šoha nadochudaha.

Andrej Giňa

u nás před 10 lety

Zbytečná odměřenost

Nizozemský poslanec Erik Jurgens přibližně měsíc po své návštěvě České republiky, kterou navštívil v srpnu 1997 jako člen parlamentního shromáždění Rady Evropy, uvedl, že zdejší postavení Romů představuje vážný problém v oblasti dodržování a ochrany lidských práv. Na jeho řešení v zájmu demokratického rozvoje společnosti by se měly podílet všechny zúčastněné strany. Zlepšit situaci Romů vyžaduje změnu v myšlení české většiny i romské menšiny. Češi se podle Jurgense musejí naučit větší tolerantnosti vůči Romům a ti si zase musejí uvědomit, že zachování jejich identity neznamená nedodržovat základní životní přístupy, které ve společnosti převládají, nebo nebyť vstřícní.

Jurgens připustil, že potrvá asi mnoho let, než se situace dostane na úroveň jiných evropských zemí, kde přitom existují podobné problémy. Za nezbytný konkrétní krok, který by přispěl k řešení postavení Romů v České republice, označil nizozemský poslanec rychlé zavedení příslušné výchovy obyvatel. Hlavní roli by v tomto výchovném procesu k větší toleranci neměl hrát jen stát, ale také církev. Jurgens na základě své zkušenosti z České republiky uvedl, že „odměřenost“ mezi většinovými Čechy a Romy je z důvodu jazykové a další blízkosti mnohdy zbytečná a že na její prolomení by často stačilo uspořádat setkání obou stran v místě bydliště.

Podle zprávy, kterou poslanci Rady Evropy 22. září 1997 schválili, je vývoj v ČR celkově kladný, ale ČR musí dále pokročit především v otázkách situace romské menšiny. Rada Evropy vyzvala českou vládu, aby se ještě aktivněji snažila bojovat proti diskriminaci Romů ve společnosti a úzce spolupracovala s výborem proti rasismu a netoleranci Rady Evropy.

Rada Evropy zveřejnila 25. září zprávu o situaci v oblasti rasismu a tolerance v České republice. Na deseti stranách upozornila především na četné projevy rasismu, xenofobie a netolerance a jejich nereseriozní zpracovávání některými českými sdělovacími prostředky. Podle Rady Evropy většina českých médií sice není považována za rasistická, ale některé sdělovací prostředky někdy přistupují ke zpracování informací spojených s rasismem se zjevnou snahou dosáhnout senzace. Média mají hrát významnou úlohu v boji proti netoleranci a v ČR „by měla být povzbuzena“ k tomu, aby tlumočila rasové incidenty racionálnější způsobem. Rada navrhl zavést určité „kodexy autodisciplíny“.

Komentář redakce:

Mohli bychom se dohadovat, jestli se za těch 10 let situace Romů v české společnosti zlepšila či nikoliv. Spíše bychom se mohli ptát, zda jsou vytvářeny aspoň předpoklady zlepšení. Pokud by byly, pak bychom mohli spokojeně vydechnout, protože už od počátku bylo jasné, že řešit problémy vztahů ve společnosti mezi romskou menšinou a majoritou bude záležitost dlouhodobá. Nedalo se čekat výrazné zlepšení za 10 let, byť mírné zlepšení bychom čekat mohli.

Právě v těchto dnech úřad ministrů pro lidská práva a menšiny Džamilly Stehlíkové vypracoval zprávu o současné situaci romské menšiny ve společnosti. Jsme na ni zvědaví a také bude zajímavé, zda ji vláda schválí, vezme na vědomí a jak se k ní postaví český Parlament. To budou důležité znaky toho, zda situace bude nastavena nějakým kladným směrem.

Co nejdříve vás budeme o těchto výsledcích informovat.

Před autorskou výstavou Věry Kotlárové Jednou večer – sny?

Autorka a její dílo

Foto: MRK

Věra Kotlárová je zjevením, a to nejen v harmonogramu výstav Muzea romské kultury, ale na romské výtvarné scéně vůbec. Není běžné, aby romská malířka měla svoji tvorbu podepřenou magisterským titulem a navíc se v tak nízkém věku (*1980) svou volnou tvorbou, ne zcela snadno konzumovatelnou, úspěšně živila.

Kromě netypického výtvarného projevu je Kotlárová výjimečná i přístupem k tvorbě. Většina Romů-umělců objevuje své nadání spíše omylem – při snaze zůstat si domov, přivydělat si peníze, nebo třeba při kráčení volného času ve vězení. Věra Kotlárová je případ zcela opačný. Zdá se, že tvůrčí proces je její přirozeností odjakživa. Umění se věnuje bezprostředně a cílem jejího počínání není výsledný obraz, ale proces malby samot-

ný. Vzhled a vyznění obrazu se neustále mění, malířka často kombinuje výtvarné techniky, užívá koláže, roztírá barvu prsty.

Věra sama se cítí být spíše nástrojem než tvůrcem obrazu, přičemž klíčovou je pro ni její křesťanská víra.

Dešifrovat příběhy, které její velkoformátové obrazy prostupují, je pro běžného diváka pouhým pohledem téměř nemožné – zvláště když některé se odehrávají pod třemi vrstvami nátěrů, přebité novými peripetemi děje.

Kotlárová však vychází divákům vstříc a doprovází své výtvary vyprávěním, které je k pochopení jejího díla zcela zásadní. Svůj výklad podává spíše jako nadsutečnou realitu, která se v jejím nitru zkrátka občas odehrává, nebo jako sen,

na který ona sama nemá žádný vliv. Její vyprávění je natolik samozřejmé a upřímné, že divákovi náhle její abstraktně fantaskní výjevy připadají vlastně zcela logické.

Na jejích výtvorech není nic vykonstruované či jakkoliv estetizované, člověku nezbyvá než věřit, že tyto příběhy se za dveřmi Věřina ateliéru na Zbrojovce skutečně odehrávají. Jejich děje potom nekončí s okraji plátna, ale pokračují dál. Věra řadí své výtvary do kolekce a jen společně mají kompletní vypovídací hodnotu.

V přednáškovém sále Muzea romské kultury budete mít možnost shlédnout a vyslechnout některé její sny od 27. září do 4. února 2008.

Anna Juránková
spolukurátorka výstavy

Romská problematika a její proměny

Deset let od předložení tzv. Bratinkovy zprávy si zaslouží širší pohlednutí. Jedná se přece jen o kulaté výročí snah o systémové řešení problematiky začlenění Romů do společnosti v podmínkách nové samostatné České republiky, státu vzniklého na premisách obnovy tržních vztahů (chcete-li kapitalismu) a respektu k právům občanským, zvláště pak majetkovým.

Právě důraz na rychlou a důslednou obnovu svobodného trhu a odpor (či bezradnost) k tehdejšímu socializujícím a národoveckým tendencím na Slovensku byl zřejmě hlavním důvodem rozpadu federace. Poměrně tvrdý zákon o nabytí českého občanství byl pro velkou část Romů, kteří pojednou zjistili, že jsou vlastně slovenští občané, nepříjemnou skutečností. Neutěšené sociální poměry se mezi Romy vyhrocovaly, začalo docházet k prvním vystěhováním dlužníků nájemného, bylo zjevné, že velká část Romů je nezaměstnaná, žije na černém trhu práce a hledá východisko v žádostech o azyl v zahraničí.

institucionální řešení

Zavedení vstupních víz Kanadou v roce 1997 bylo prvním citelným zahraničním políčkem, který v kombinaci s ekonomickým propadem daným stavem bankovního sektoru a jeho tunelováním nepříjemně zašlípá. Tehdejší Klausova vláda ještě stihla svým usnesením založit Meziresortní komisi pro záležitosti

romské komunity, jejím prvním předsedou se však již stal Vladimír Mlýnář, ministr dočasné Tošovského vlády, nastoupiv po „sarajevském atentátu“. Nutno poznamenat, že odbornický tým skutečného autora „Bratinkovy zprávy“, náměstka Viktora Dobala, žádný poradní orgán vlády nedoporučoval. Jednalo se o symbolistně-politické rozhodnutí tehdejšího premiéra Klause, které učinil po setkání s romskými předáky Ivanem Veselým a Emilem Ščukou. „Meziřesortka“ tak byla na světě a transformována později (2002) do „Rady vlády“ potýká se již deset let se situací, o které jeden z jejích bývalých místopředsedů a zmocněnců vlády pro lidská práva Svatopluk Karásek prohlásil v rozhlasovém rozhovoru (tématem bylo vystěhování Romů z hotelového domu v Bohumině, 2004), že je vlastně „neřešitelným problémem“.

jeďině, co se změnilo, je způsob rozpravy

Ačkoliv „trouba boží“ Svatopluk Karásek nikdy nevystupoval jako

expert mající nějaké know-how, což mu slouží ke cti, měl odvahu říci něco, co si lidé v obdobných funkcích nepřipouští. Právě v období jeho zmocňování se začal měnit charakter debaty o romské problematice. V roce 2003 zveřejnil Socioklub obsáhlou Analýzu složenou z příspěvků několika desítek odborníků v oblastech školství, sociální práce, statistiky apod. „Idea“ integrace byla zpochybněna, a to jak ve smyslu do jakéže to společnosti se mají Romové integrovat, tak i v čem jsou některé hodnoty, považované za tradičně romské (např. silné solidární vazby v rodině) integrovatelné. Obdobná tematika začala být rovněž aktuální v blízkém zahraničí, které již vlastně přestávalo být úplně zahraničím, neboť Česká republika vstoupila do Evropské unie. „Multikulturalismus“ začal být v ústředních evropských státech v krizi. Nesnášenlivost spolupráce v střetech mezi etniky (většinou imigranty) v Británii, Francii, Nizozemí a Německu. Východoevropské Romové byli vypovídáni do svých domovských států. Po útoku teroristů na věže obchodního centra v New Yorku, atentátech v londýnském metru a v madridských vlacích a po nepokojích na francouzských předměstích zavládá strach z „těch druhých, jiných“.

(asch)
Pokračování příště

Muzeum romské kultury v Brně si získává stále další a další příznivce. Zásluhu na tom mají nejen zajímavé výstavy, ale také přednášky. Už 16. října začíná další část cyklu Kdo jsou Romové promítáním filmu Perličky na dně.

KNIHY NA PRODEJ

Ilona Ferková: ČORDE ČHAVE / UKRADENÉ DĚTI

Romsko-česká kniha vyprávění ženy milující romský jazyk. S předmluvou Mileny Hübschmannové, jež autorce pomohla začít psát. **Cena 35 Kč + poštovné**

Ladislav Herák-Arpy: ZA MŘÍŽEMI

(pravdivá zpráva o intrikách a násilí za zdmi věznic). Zpověď člověka uvězněného ve valdické věznici plná zdrcujících zážitků. **Cena 25 Kč + poštovné**

**Vydalo SRNM, objednávky na telefonním čísle: 545 246 673
nebo na e-mailové adrese: rhangos@volny.cz.**

řekli a napsali o Romech

Léto skončilo a ani to babí se zatím nekoná. Chladno a sychravo jakoby zpomalilo eskapádu romských témat v českých médiích, je k ní zřejmě třeba i trocha hlavy točícího horka. Zřejmě je jedno: ohánění se rasismem již není tak snadné. Svědčí o tom mnohé z nepřehledných glos, publicistiky a reportáží, ve kterých autoři (někdy chť nechtě) poodkrývají sociální a kulturní kořeny problematického soužití Nečechů s Čechy a Neromů s Romy (takovéto krkolomnosti jsou vskutku v souladu s pravidly pravopisu), o Cikánech, gádžích a gójích ani nemluvě. Stálou výjimku tvoří internetová diskusní fóra, kde anonymní e-mailové adresy dává ksindlu odvahy. Osobně nechápu odhodlání vstupovat na takových fórech do polemiky s někým, kdo se podepisuje jako zelený mužiček nebo dollybuster2. Změnu celkového „zeitgeistu“ (ducha času) ilustruje v deníku Právo sloupek Pavla Vernerů:

etnofaulismus

...Dostal jsem však především dopis od čtenáře J. F. z Moravy, který mi připomněl, kolika označení za rasistu si užil Jiří Čunek, když svého času řešil bytový problém cikánských rodin, odsouzených soudem k bydlení na ulici poté, co své byty vybydlely. Ptá se mě ten čtenář, proč se stejnou snadností nenazývá tisk rasisty příslušníky tlup přerovských Cikánů, když přepadávají na ulici výhradně Neromy a loupi v obchodech Neromů. Otázka jednoduchá, ba logická, jež zaslouží si odpovědi.

Je to tak, že dodnes neumím posoudit, zda to tehdy Čunek řešil dobře, méně dobře nebo úplně špatně, ale nadávat mu kvůli vsetínskému stěhování do rasistů bych si nedovolil. Navzdory deportačnímu charakteru jeho pomoci, jeho pozdějším nemoudrým výrokům, navzdory jiným jeho průšvihům. Zrovna tak jsem přesvědčen, že erupce pouliční kriminality některých přerovských Cikánů nemá co do činění s jejich rasismem, či přesněji xenofobií vůči spoluobčanům světlejší kůže. Loupí a kradou jen tam, kde je co ukrást. Když někdo porušuje zákony, je kriminálník a jeho etnická příslušnost (nebo rasa) pro nás nesmí být rozhodujícím vjemem.

Ostatně slova mají svůj přesný význam, tak ho respektujme. Prostě a jasně, neměli bychom považovat za projevy rasismu (teorie o nerovnosti lidských plemen) kdejaký projev etnofaulismu; pro zvidavé – to je, když se různá etnika prostřednictvím svých primitivů mezi sebou volají nadávkami.

ambasador menšin

Dalším mediálním tématem se na pár mediálních mikrosekund stalo jmenování rappera Gipsyho velvyslancem. Genderová informační a tisková agentura (Gita 3. 9.) uvedla k tématu výrok ministryně Džamily Stehlíkové: Věřím, že naše spolupráce s kapelou Gipsy.cz neustane se slavnostním ukončením Evropského roku rovných příležitostí pro všechny, ale bude pokračovat dál. Frontman skupiny Radek Banga má ambice být ambasadorem pro menšiny i nadále a já tento jeho nápad vítám. Dobrý umělec najde cestu k srdcím lidí daleko snadněji než politik, protože je blíže k jejich radostem a starostem, je opravdovější a může ovlivnit lidi pravdivostí a upřímností svého poselství. Právě takového obhájce potřebují naše menšiny.“ V takovém případě by však bylo namístě vznést otázku, o které že to menšiny jde a zdali o jmenování Gipsyho vědí např. představitelé německé, polské nebo řecké národnostní menšiny? Nebo jsou takto myšleny i menšiny sexuální, názorové nebo abusové (tj. menšiny uživatelů drog obklopení alkoholickou společností)? Anebo jsme svědky toho, že množným číslem „menšiny“ se myslí zas jen nějak zmnožení Romové / Cikáni?

Albína Schwartzová

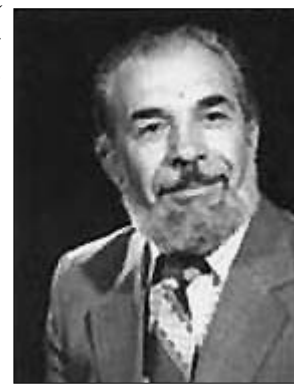
Ilustrační foto

Archiv RH

romská literatura

Život v obou světech

„Cikáni své koně hladili, kradli pro ně voňavou podestýlku, zatímco jejich nemocné děti ležly po celý den jako housenky v korunách moruší. Kůň je pro ně všechno, koně zbožňují, je to jediná jejich vášně. Vedle zbožňovaného koně se smrkne čest a lidství, často i rodina...“

Román maďarského Roma **Menyherta Lakatose Krajina zahalená dýmem** (1975), jehož děj se odehrává v Maďarsku ve 30. letech 20. století, vydal Dauphin v překladu Jiřího Milana. Jde o jedno z nejrozsáhlejších děl romské literatury.

Autoři romské literatury, která vzniká až posledních třicet let, se až na výjimky omezují na poezii a kratší prozaické útvary typu povídky nebo novely. V knihkupectvích se přesto v loňském roce objevila kniha, v níž na 400 stranách autor zajímavým způsobem popisuje biografii vlastní rodiny, aniž by vypustil ze zřetele okolní politické dění.

Romisté a literární kritici se dohadují, co že to ta romská literatura vlastně je. Definovat romského spisovatele je totiž problém - musí být po obou rodičích Rom, dodržovat tradiční zvyky, mluvit a psát romsky? Nebo může být ze smíšeného manželství, romštinu neovládat a psát v jazyce majority? Nad tím vším se vznáší nevyřešený strašák asimilace, která podle puristů nevratně likviduje hlubinné kulturní struktury a ze svých obětí dělá nedovzdělané traumatizované nedostatečnou společenskou prestiží svého původu.

Menyhert Lakatos (1926), vystudovaný inženýr, v životě zakusil z obou světů, z izolovaného romského i asimilovaného maďarského. Romány psal maďarsky, snad proto, že svého času býval v osadě jediný, kdo kontaktní jazyk díky školní docházce ovládal. Jeho předkové, stejně jako předkové hrdiny románu, přibyli do Maďarska v polovině 19. století a postupně se začali usazovat. Přejít od kočovného života kočovných handlířů k usedlému byl pro mnohé bolestný. Lakatosova matka se ovšem rozhodla, že syn půjde do školy, a také toho dosáhla, i když kvůli slušným šatům a opravdovým botám pro studenta musela krátit prostředky pro ostatní děti a manžela. Po základní škole pokračoval Lakatos na gymnáziu, které dokončil až po válce, když se situace stabilizovala, a nakonec vystudoval Vysoké učení technické v Budapešti.

Lakatosův román je v mnoha směrech překvapivý. Jeho literární jazyk je květnatý a výrazně ovlivněný romštinou (např. výraz bláznivý mlýn pro kolotoč nebo zapřísahání Bože, lížu tvou svatou červenou krev) a košatí se všemi směry. Ačkoliv čtenář vnímá dějové předěly, text není členěn do kapitol ani dílů a valí se doslova jako řeka při povodni. Místy je tempo vyprávění tak zběsilé, že člověk přehlédne, že už se nalézá v jiném čase na jiném místě, jindy je ukolébán dlouhými introspekčními pasážemi vyprávěče a nepostřehne, že se právě začalo dít něco zásadního.

(red, s použitím recenze Karolíně Ryvolové)

Prázdninové výlety Muzea romské kultury aneb Cesty do nedalekého neznáma

Prázdniny by měly být pro děti časem zábavy, odpočinku, sbírání nových zážitků a zkušeností. Mnohé děti z romských rodin však prožijí toto období dosti jednotvárně – na nedalekém koupališti, pokud je teplo počasí, nebo na dvorech pavlačových domů, kde ostatně tráví svůj volný čas po celý rok.

Pokud se podívají mimo Brno, většinou v rámci cest za příbuznými, kteří žijí v jiném městě, ale často ani tam nevidí z cizího prostředí nic jiného než dům příbuzných. Svou roli hrají samozřejmě také finanční důvody, ale především odlišný životní styl a hodnoty romských rodin. Cestovat „jen tak“ – vyjet si do přírody, podívat se na nějaké zajímavé místo – to se v romských rodinách neděje, asi proto, že většinu rodičů něco takového prostě nenapadne. Nabídka letních výletů proto děti vždy netrpělivě očekávají. Je to pro ně tak trochu cesta do jiného světa. Není výjimkou, že některé děti například nikdy necestovaly vlakem nebo nebyly v „opravdovém“ lese, o tom, že neznají turistické zajímavosti v okolí Brna, ani není třeba mluvit.

Muzeum romské kultury připravilo v srpnu pro děti, které zde během školního roku navštěvují volnočasové kluby a doučování, tři jedno-

denní výlety. Cílem bylo vytvořit skupinky dětí a naplánovat pro ně program šitý na míru jejich věku, zdatnosti a temperamentu. Program připravily lektorky Martina Francová a Martina Vyziblová, výletů se zúčastnily také dobrovolnice Zuzana Odstrčilová a Zdeňka Macků.

První skupina složená z děvčat ve věku sedm až jedenáct let se vypravila do Rudky u Kunštátu. Nejprve si prohlédly rodinnou keramickou dílnu, kde se zájmem sledovaly práci na hmotičském kruhu. Majitel dílny pan Růžek věnoval muzejnímu klubu velký kus hlíny ke zpracování. Poté navštívily dívky místní umělo pískovcovou jeskyni se sochami blanických rytířů. V přílehlém parku je čekala vyznačená trasa k pokladu, který nakonec v podobě sladké odměny našly na nedaleké rozhledně. Odpoledne bylo vyplněno hrami a sbíráním lesních plodů – pro ryze městské děti jedinečný zážitek. Úspěch měla i zpáteční cesta vlakem.

Následující den se konal výlet pro mladší chlapce, skupinku ve věku sedm až devět let. Lektorky vybraly oblíbenou turistickou trasu na Babí lom nedaleko Vranova u Brna. Po cestě hráli hry, byl prostor i pro uspořádání malé „olympiády“, ve které si chlapci poměřovali svou

rychlost a obratnost. Z Vranova se vydali po značené trase za pokladem umístěným na rozhledně u Babího lomu – snad více než z pokladu byli chlapci nadšeni dobrodružnou cestou po skalnatém hřebeni, která k rozhledně vede. Zpestřením bylo také odpolední opékání špekáčků. Trasa výletu, během kterého ušli bez sebemenší ztráty energie více než osm kilometrů, končila v Lelkovcích, odkud cestovali autobusem zpět do Brna.

Třetí výlet, který byl připraven pro smíšenou skupinu starších dětí, byl nakonec také „pánskou jízdou“. Spolu s lektorkami navštívili chlapci nejzajímavější místa Moravského krasu. Po příjezdu do jeho centra, Skalního mlýna, se zúčastnili prohlídky nejbližší Kateřinské jeskyně, kde je překvapila nejen krápníková výzdoba, ale i spící netopýři. Poté se přemístili k Punkevnické jeskyni a hrdinsky absolvovali jízdu kabinovou lanovkou k propasti Macocha. Vrcholem byla návštěva Punkevnické jeskyně s jízdou na loďkách, na kterou jistě budou dlouho vzpomínat.

Všechny tři výlety se vydařily a přinesly dětem mnoho nových zkušeností. Doufejme jen, že se jich příště zapojí ještě více, neboť po celou dobu přípravy se organizá-

torky potýkaly s určitou nedůvěrou ze strany některých rodičů, kteří se zdráhali děti na výlety pustit. Je to jen obava z nepoznaného, nebo snad považují nějaký výlet za zbytečnost ve smyslu „někam se trmácet a co z toho“, kterou není potřeba dětem dopřát?

Muzeum do budoucna plánuje zorganizovat akce pro děti i s rodi-

či, kterým by tak bylo možné ukázat, jak děti zabavit a přitom ohlídat jejich bezpečí. Zároveň je cílem nabídnout všem zúčastněným zážitkem zajímavě stráveného dne a vytržení z každodenního stereotypu.

Martina Vyziblová
Muzeum romské kultury

Borůvkové pusy. Děti a dobrovolnice v lese poblíž Kunštátu

Foto: MRK

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz
MHD: tram 2, 4, 9 zast. Tkalcovská, tram 3, 5, 11 zast. Dětská nemocnice.

Program na září 2007

Přechodné výstavy:

Jednou večer – sny
autorská výstava Věry Kotlárové
obrazy, které by mohly mluvit,
když vy budete tiše...
vernisaž 27. 9., 16.30, přednáškový sál

Řemesla našich předků / Sikkhardi buti – somnakuñi buti

výstava odlehčenou formou prezentuje tradiční romská řemesla a zaměstnání a jejich současné modifikace (do 18. 11.)

Stálá expozice:

Příběh Romů (etapa 1938–2005)
na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů

Otevírací doba:

út–pá 10–18, ne 10–17

V prostorách recepce Muzea romské kultury je otevřen obchůdek, kde si mohou zájemci zakoupit romskou a romistickou literaturu, CD s romskou tradiční i současnou hudbou a také výrobky romských řemeslníků.

antidiskriminace.romea.cz web proti diskriminaci
linka proti diskriminaci volejte **800 220 800**

Romano hangos

Ke stažení:

Najdete nás na nových internetových stránkách SRNM:

www.srnm.cz/cz/romanohangos.htm

Zapojte se do diskuze na webu, vítáme vaše podněty a připomínky

Redakce Romano hangos hledá
nové romské redaktory, dopisovatele a externí spolupracovníky.
V případě dobré spolupráce možnost navázání pracovního poměru.
Tel.: 545 246 645, e-mail: grafika.rhangos@volny.cz

*Romano hangos vychází nepřetržitě od roku 1999.
Jediné tištěné romské periodikum v České republice.*

Romano hangos si můžete objednat na tel. 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSČ, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
IČO:	DIČ:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:
Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: ☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu	

Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Francouzská 84, 602 00 Brno. IČO: 26908000; Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 35-1366180207/0100. Cena ročního předplatného je 200 Kč.

Společenství Romů na Moravě

Francouzská 84, 602 00 Brno
Tel.: 545 246 673, e-mail: srnm@srnm.cz

**Vydávání Romano hangos podporuje
Ministerstvo kultury ČR**

Pedagogická fakulta MU kabinet multikulturní výchovy

Poříčí 31, 603 00 Brno
tel. 549 493 475 sekretářka Zuzana Buchtová
tel. 549 491 662 Mgr. Ema Štěpařová, EmaSteparova@seznam.cz

nabízí všem zájemcům z řad Romů bezplatné vzdělávací programy

- Kurz asistenta pedagoga
- Nultý ročník přípravy na vysokou a střední školu
- Základní kurz PC
- Kurz českého jazyka
- Kurz anglického jazyka

Všechny nabízené kurzy se budou konat v prostorách Pedagogické fakulty MU v Brně v dohodnutých hodinách a budou pro všechny uchazeče zdarma.

Zápis do kurzů bude
21. září 2007 v 10.00 hodin,
na katedře sociální pedagogiky,
Poříčí 31, Brno.

Zájemci se mohou hlásit na uvedeném telefonním čísle, popřípadě zaslat svoji kontaktní adresu nebo se dostavit osobně na PedF MU, katedra sociální pedagogiky.

Přijímací místnost bude upřesněna při vstupu do budovy, pro zájemce, kteří se nemohou dostavit dopoledne, ohlásí se telefonicky nebo písemně. Na této schůzce můžete přihlásit i další zájemce. Těšíme se na Vás.

9. ročník romské pouti pořádané Charitou Olomouc

Pátek 21. září prostory letního kina, Pekární 26, Olomouc
14:00 zahájení, úvodní slovo pořadatele
14:15 vystoupení tanečních a pěveckých souborů
18:00 promítání filmu s romskou tematikou (zhruba dvě hodiny)

Sobota 22. září kostel Neposkvrněného početí Panny Marie, Slovenská 14, Olomouc
9:00 mše svatá koncelebrovaná Mons. Ladislavem Hučkem (fekokatolickým exarchou v ČR)
10:15 úvodní slovo
10:30 konference na téma Život Romů-kultura, pastore, vzdělávání – odborné příspěvky s romskou tematikou přednesou zástupci z řad duchovních, z Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, z Ministerstva kultury ČR a Krajského úřadu Olomouckého kraje
12:30 zakončení konference

Pro zájemce je možné si ve vlastní režii zajistit nocleh (Správa kolejí a menz Univerzity Palackého v Olomouci, Šmeralova 12, tel.: 585 638 016)
Vstupné – dobrovolné
Občerstvení – v průběhu prvního dne je možnost zakoupení občerstvení v areálu Letního kina
Kulturní část budou moderovat Robert Sutorý z Hranic na Moravě a Milan Klempár z Přerova

Hlavní pořadatel:
Charita Olomouc – Středisko Khamoro pro etnické menšiny a poradenství
Jana Březinová, vedoucí
585 203 101, 736 764 928
smp.olomouc@charita.cz
<http://www.olomouc.charita.cz>
Spolupředatelé:
– Krajský úřad Olomouckého kraje,
Odbor sociálních věcí – Renáta Kötnerová
– Magistrát města Olomouce,
Odbor sociálních služeb a zdravotnictví
– Pavla Nachtmannová

Skupina Gulo čar

hledá textaře píšící moderní texty v romštině.
Zájemci posílejte své nabídky na vladimir.dirda@centrum.cz,
www.gulocar.com

Romské internetové rádio vás pravidelně seznamuje s děním, které se dotýká romské problematiky. Zaposlouchejte se do romských veršů. Ti, kteří věří ve věštby a horoskopy, mohou poznat svůj osud v pořadu věnovaném astrologii a magii. Vysílání je v češtině, romštině a angličtině.

Rádio Rota, V Tůních 11, 120 00 Praha 2
Tel./fax: +420 224 941 945, 7, 8
www.radiorota.cz; e-mail: iveta.demeterova@radiorota.cz